

bent christensen

forvaltnings-
ret
hjemmelsspørgsmål

juristforbundets forlag

FORVALTNINGSRET
Hjemmelsspørgsmål
er sat med Times og trykt hos
Winds Bogtrykkeri A/S, Haderslev
Bogbinderarbejdet er udført af
J. P. Møllers Bogbinderi, Haderslev
ISBN 87-574-3020-9

Dette er en del af en planlagt fremstilling af forvaltningsretten.

Bogen hører til midt i den samlede fremstilling. Forud skal gå reglerne om forvaltningsapparatet og forvaltningsprocessen. Efter den skal følge prøvelse og reaktioner mod fejl samt et opsamlingsafsnit kaldet: grænseområder.

Det er naturligvis akavet således at begynde midt i. Jeg mener fremgangsmåden er forsvarlig, fordi hjemmelsspørgsmålene er de mest uoverskuelige. Lykkes det at skabe et vist overblik over dem, vil fremstillingen af de andre dele af forvaltningsretten præges heraf.

INDHOLD

EMNET

Kap. I.	<i>Emnet</i>	13
	1. Hjemmelsspørgsmål	13
	2. 1. instansen som adressat for fremstillingen	14
	3. Forvaltningsorganet som adressat for fremstillingen	16
	4. Forvaltningsakter	16
	4.1. Hvorfor kun forvaltningsakter?	16
	4.2. Hvad er forvaltningsakter?	17
	4.3. Beslutninger, der ikke er utvivlsomme forvaltningsakter	21
	5. Almindelig del?	22

RAMMEN

Kap. II.	<i>Forfatningen</i>	25
	1. Indledning	25
	2. Retsstat, legalitetsprincip, Rule of Law m.v.	26
	2.1. Tyskland. Rechtsstaat. Gesetzmässigkeit der Verwaltung	26
	2.2. Frankrig. Le principe de légalité administrative	31
	2.3. England. The Rule of Law. Parliamentary Supremacy	33
	2.4. Danmark. Legalitetsprincippet. Den formelle lovs princip. Lovmæssig forvaltning	35
	3. Forvaltningens retlige stilling i dansk statsstyrelse	38
	3.1. Set under folketingets synsvinkel	38
	3.2. Set under borgernes synsvinkel	39
	4. Hjemmelsspørgsmålene	40

Kap. III.	<i>En beslutningsmodel</i>	43
	1. Udgangspunktet	43
	2. Faktum/jus	44
	3. Lovens eller anordningens beskrivelse af rets-	
	faktum og/eller retsfølge er utilstrækkelig	45
	4. Andet grundlag end lov eller anordning	47
Kap. IV.	<i>Nogle retskildespørgsmål</i>	48
	1. Indledning	48
	2. Det materiale som fremstillinger af forvaltnings-	
	retten sædvanligvis bygger på	48
	3. Afgørelser fra administrative klageinstanser og	
	andre forvaltningsafgørelser	49
	4. Ombudsmandens udtalelser	49
	5. Andre tilkendegivelser fra folketinget end love ..	52
	6. Tjenestebefalinger	54

FORVALTNINGSRETTLIGT SKØN

Kap. V.	<i>Indledning</i>	57
	1. Emne og opstilling	57
	2. Eksempler på love og anordninger der giver an-	
	ledning til udøvelse af forvaltningsretligt skøn ...	58
	2.1. Indledning	58
	2.2. Beskrivelsen af retsfaktum er tom eller meget	
	upræcis	59
	2.3. Beskrivelsen af retsfaktum er ikke helt så	
	upræcis	66
	2.4. Beskrivelsen af retsfølgen	71
Kap. VI.	<i>Retsfaktum. Fastlæggelse af kredsen af lovlige kriterier</i>	75
	1. Indledning	75
	1.1. Kriterium	75
	1.2. Hvordan afgøres om et kriterium er lovligt? ..	77
	2. Lovens eller anordningens upræcise beskrivelse ..	78
	2.1. Den bestemmelse i loven eller anordningen,	
	der er grundlag for den skønmæssige af-	
	gørelse	78

	2.2. Loven eller anordningen i øvrigt	82
	2.3. Forarbejder	85
	3. Interne regler	87
	4. Formålsbetragtninger	91
	4.1. Indledning	91
	4.2. Hvordan findes det lovlige formål?	94
	4.3. Særligt om specialitetsprincipperne	98
	4.3.1. Prøvelsesmyndighedernes praksis	98
	4.3.2. Nærmere analyse af specialitetsprin-	
	cipperne	101
	4.3.3. Bedømmelse af specialitetsprincipper-	
	ne	104
	5. Lighedsbetragtninger	107
	5.1. Indledning. De to situationer, hvor ligheds-	
	betragtninger især får betydning for skøns-	
	udøvelse	107
	5.2. Specielle lighedsgrundsætninger	110
	5.3. Konsekvensbetragtninger	111
	6. Andet grundlag. Almene kriterier	112
	6.1. Indledning	112
	6.2. Organisation og proces	112
	6.3. Almene kriterier	113
	6.3.1. Retsbeskyttelseskriterier	113
	6.3.2. Andre almene kriterier	116
	7. Modsætningsslutninger?	118
Kap. VII.	<i>Retsfaktum. Afvejningen</i>	120
	A. Indledning	120
	B. Regler om kriteriers vægt	122
	1. Indledning	122
	2. Hvilken virkning kan en regel have?	122
	2.1. Afvejningen afskæres	122
	2.2. Afvejningen begrænses	123
	2.3. Prioriteringsregler	124
	2.4. Hovedregler	125
	3. Hvor findes sådanne regler?	127
	3.1. Regler, der kommer til forvaltningen ude-	
	fra	127

3.2. Interne regler	128
3.2.1. Formulerede regler	128
3.2.2. Administrativ praksis	128
3.2.3. Planer	131
4. Regler, der afskærer eller begrænser afvejningen	132
5. Prioriteringsregler	135
6. Nogle fælles problemer	140
6.1. Interne reglers overensstemmelse med lov eller anordning	140
6.2. Interne reglers bindende virkning	141
6.3. Kombinerede kriterier	141
C. Regler om inddragelse af lovlige kriterier i den konkrete afvejning	142
1. Indledning	142
2. Hvilke af de lovlige kriterier har forvaltningen pligt til at inddrage?	144
2.1. Kriterier, der er beskrevet i lov eller anordning eller interne regler	144
2.2. Formålsbetragtninger og almene kriterier	145
2.3. Kriterier, der bringes ind udefra	148
3. Hvilken virkning har tilvejebragte fakta på inddragelsen af kriterier i afvejningen?	149
D. Lighedsbetragtninger	151
1. Indledning	151
2. Hvis et kriterium i én sag har udløst retsfølgen, skal samme kriterium så have samme virkning i en anden sag?	152
3. Lighedsbetragtninger og prioriteringsregler ...	153
3.1. Indledning	153
3.2. Prioriteringsregler formuleret i lighedsterminologi	154
3.3. Hovedregler og prioriteringsregler	155
3.4. Lighed og ændring i interne regler	157
3.5. Vilkaarlig fravigelse fra interne regler	157
3.6. Giver tidligere brug af et kriterium dette prioritet?	157

3.7. Lighedsbetragtninger og inddragelse af lovlige kriterier	158
4. Begrænsninger i lighedsbetragtningernes funktion	159
5. Konklusion	159
E. Skøn under regel	160
1. Indledning	160
2. Retspolitiske betragtninger	161
2.1. Hvorfor er beskrivelsen af retsfaktum manglende eller meget upræcis?	161
2.2. Hvorfor dannes der interne regler?	163
3. Gældende ret	164
3.1. Grundlaget. Poul Andersen og ombudsmandens udtalelser	164
3.2. Nogle sikre tilfælde af begrænset rækkevidde	165
3.3. Inddragelse. Hovedregler	165
3.4. Usikre tilfælde	166

Kap. VIII. <i>Retsfølgen</i>	168
1. Indledning	168
2. Behov for supplerings?	168
3. Vilkår, retsfaktum og retsfølgen i øvrigt	170
3.1. Indledning	170
3.2. Vilkår og retsfaktum	171
3.3. Vilkår og resten af retsfølgen	172
3.4. Konklusion	176
4. Almindelige regler om supplerings af lovens eller anordningens beskrivelse af retsfølgen	176
4.1. Indledning	176
4.2. Anvendelse af tankerækkerne i kap. VI og VII	177
4.3. Proportionalitetsprincippet	179
4.4. Bestemthed	184
5. Særlig om vilkår	186
5.1. Hjemmel?	186
5.2. Vilkår, som er udtryk for ulovlige kriterier ..	187

5.3. Kan nærheden mellem vilkåret og resten af retsfølgen hjælpe med til at fastlægge kredsen af lovlige kriterier?	188
5.4. Gælder der særlige begrænsninger for supplerende med vilkår?	189
6. Samtykke	191

FORTOLKNING

Kap. IX. <i>Fortolkning af lov eller anordning</i>	195
1. Indledning	195
2. Behovet for fortolkning	196
3. Om fortolkning i almindelighed	197
4. Rammen om en undersøgelse af forvaltningsorganernes fortolkning af love og anordninger	199
4.1. Indledning	199
4.2. Indskrænkende fortolkning. Udvidende fortolkning. Subjektiv fortolkning og formålsfortolkning	200
4.3. Områder	201
5. Indgreb	202
5.1. Indledning	202
5.2. Straf	202
5.3. Skatter og afgifter	205
5.4. Andre indgreb	206
5.4.1. Den personlige frihed	206
5.4.2. Tilbagevirkende kraft, derogation og lignende	207
5.4.3. Afhænger valget mellem forskellige fortolkningsmuligheder af, om der er tale om indgreb?	211
6. Fordele	214
7. Subjektiv fortolkning og formålsfortolkning	217
7.1. Forarbejders betydning	217
7.2. Formålsfortolkning	219
8. Konklusion	221

BEMYNDIGELSE

Kap. X. <i>Bemyndigelse</i>	227
1. Indledning	227
2. Bemyndigelse og fortolkning	227
3. Dispensationer	229
4. Bemyndigelse og forvaltningsretligt skøn	232

AFSLUTNING

Kap. XI. <i>Legalitetsprincippet på ny</i>	239
1. Legalitetsprincippet og gældende ret vedr. hjemmelsspørgsmål	239
2. De almindelige retsgrundsætninger og grundloven	244
3. Forvaltningens stilling i statsstyrelsen	245
Love og anordninger	247
Litteratur	249
Domsregister	251
Register over ombudsmandsudtalelser	253
Stikordsregister	255